

qui male tractabant corpus et sanguinem Christi, et dicens: «Propterea in vobis multi infirmi et ægri, et dormiunt sufficientes¹:» id est, quantum sufficit ad disciplinam imponendam. Multi in vobis dormiunt, hoc est, moriuntur. Flagello enim Domini corripiebantur: ægrotabant, et moriebantur. Et subiecit post hæc verba, et ait: «Si enim nos ipsos judicemus, a Domino non judicemur. Cum judicamur autem a Domino corripimur, ne cum mundo damnemur².» Quid si ergo huic viro et uxori ejus tale aliquid contigit? Correpti sunt mortis flagello, ne supplicio punirentur æterno.

II. Hoc tantum attendat Charitas Vestra, quia si Deo displicuit detrahere de pecunia quam voverant Deo, et utique illa pecunia usibus hominum fuerat necessaria: quomodo irascitur Deus, quando vovetur castitas, et non exhibetur; quando vovetur virginitas, et non exhibetur? Vovetur enim ad usus Dei, et non ad usus hominum. Quid est quod dixi, ad usus Dei? Quia de sanctis Deus facit sibi domum, facit sibi templum, in quo habitare dignetur: et utique sanctum vult permanere templum suum. Potest ergo virgini sanctimoniali nubenti dici, quod ait Petrus de pecunia: Virginitas tua numquid non manens tibi manebat, et antequam eam voveres, in tua fuerat potestate? Quæcumque autem hoc fecerint, voverint talia, et non reddiderint, non se putent temporalibus mortibus corripri, sed æterno igne damnari.

¹ 1 Cor. xi, 30. — ² Ibid. 31, 32.

SERMO CXLIX¹.

In quo quæstiones propositæ ex Actibus Apostolorum cap. x, et ex Evangelio solvuntur, seu de quatuor quæstionibus: Prima de visione Petri; Secunda de verbis Evangelii: *Luceat lumen vestrum coram hominibus, ut videant bona facta vestra*, etc. Et paulo post: *Cavete facere justitiam vestram coram hominibus, ut videamini ab eis*, etc. Tertia de verbis Evangelii: *Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua*. Quarta: *De dilectione inimici*.

I. ANTE diem Dominicum superiorem, memini me propositarum de Scripturis quarundam quæstionum factum esse debitorem Sanctitati Vestræ. Est autem, quantum Dominus dare dignatur, solvendi tempus, ne diutius debeamus, nisi solam charitatem, quæ semper redditur, et semper debetur. De visione Petri dixeramus quaerendum esse, quid sibi velit «Vas illud, tanquam linteum» submissum de coelo quatuor lineis, in quo erant omnia » quadrupedia terræ, et serpentina, et volatilia coeli: » et quod dictum est Petro voce divina: «Occide et manduca²:» et quod ter factum est et assumptum.

II. Adversus eos quidem qui voracitatem a Domino Deo imperatam Petro arbitrantur, facile est disputare. Primo, quia etiamsi ad litteram velimus accipere quod dictum est: «Occide, et manduca:» non occidere et

¹ Alias de Diversis xxiv. — ² Act. x, 11.

manducare peccatum est, sed immoderate uti donis Dei, quæ tribuit ad usus homini.

III. Judæi enim acceperant certa animalia quæ manducarent, et certa a quibus abstinerent: quod in significatione rerum futurarum eos accepisse, manifestat apostolus Paulus, dicens: « Nemo ergo vos judicet in cibo, » aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut » sabbatorum, quod est umbra futurorum¹. » Itaque jam temporibus Ecclesiæ dicit alio loco: « Omnia munda » mundis, sed malum est homini qui per offensionem » manducat². » Erant enim qui tempore illo, quo ista scribebat Apostolus, carnibus vescebantur, in offensionem quorundam infirmorum. Immolantia enim caro eorum pecorum quæ haruspices immolabant, tunc in macello vendebatur, et multi fratres abstinebant se ab edendis carnibus, ne vel ignari incurrerent in eas carnes, de quibus sacrificium idolis factum erat. Unde alio loco idem Apostolus, ne timore conscientia trepidaret, ait: « Omne quod in macello venit, manducate, nihil interro- » gantes, propter conscientiam. Domini est enim terra et » plenitudo ejus. » Et iterum: « Si quis autem vos voca- » verit ex infidelibus, et volueritis ire; omnia quæ appo- » nuntur vobis manducate, nihil dijudicantes propter » conscientiam. Si quis autem vobis dixerit, quod immo- » latium est; nolite manducare, propter illum qui indi- » cavit, et propter conscientiam³. » Omne ergo in his rebus sive mundum sive immundum, non in contactu carnis, sed in conscientiæ puritate, aut in macula constitutum est.

IV. Unde data est licentia Christianis, quæ Judæis non est data. Omnia enim animalia quæ Judæis prohibita sunt manducare, signa sunt rerum, et sicut dictum est,

¹ Coloss. II, 16, 17. — ² Tit. I, 5, et Rom. XIV, 20. — ³ I Cor. X, 25-27.

umbræ futurorum. Sicut illa circumcisio significat circumcisionem cordis, quam illi in carne gestabant, et in corde repudiabant: sic et epulæ illæ præcepta mysteriorum sunt, et signa futurorum. Veluti quod scriptum est eis, ut quæ sunt ruminantia et fissa ungula¹, ipsa manducant; quibus autem vel utrumque vel unum horum defuerit, non manducant: homines quidam significantur, non pertinentes ad societatem sanctorum. Fissa enim ungula ad mores, ruminatio vero ad sapientiam pertinet. Quare ad mores fissa ungula? Quia difficile labitur. Lapsus enim peccati signum est. Ruminatio autem ad sapientiæ doctrinam quomodo pertinet? Quia dixit Scriptura, « Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapien- » tis; vir autem stultus glutit illum². » Qui ergo audit, et negligentia fit obliviosus, quasi glutit quod audivit; ut jam in ore non sapiat, auditionem ipsam oblivione sepeliens. Qui autem in lege Domini meditatur die et nocte, tanquam ruminat, et in quodam quasi palato cordis verbi sapore delectatur. Hoc ergo quod præceptum est Judæis, significat quod ad Ecclesiam, id est, ad corpus Christi, ad gratiam societatemque sanctorum non pertinent illi, qui aut negligentes auditores sunt, aut malos mores habent, aut in utroque vitio reprehenduntur.

V. Sic cætera quæ ad hunc modum præcepta sunt data Judæis, umbraticæ sunt significationes futurorum. Posteaquam venit lux mundi Dominus noster Jesus Christus, tantummodo ut intelligantur, non etiam ut observentur, leguntur. Data est ergo licentia Christianis, ut secundum hanc vanam consuetudinem non faciant, sed manducant quod velint, cum moderatione, cum benedictione, cum gratiarum actione. Fortassis ergo et Petro ita dictum est, « Occide, et manduca; » ut non

¹ Deut. XIV. — ² Prov. XXI, 20, juxta LXX, et Hebr.

jam teneret observationes Judæorum ! non tamen ei quasi gurges ventris et foeda voracitas imperata est.

VI. Sed tamen ut intelligatis hoc in figura esse monstratum, erant in illo vase serpentina. Numquidnam poterat manducare serpentes? Quid ergo sibi vult ista significatio? Vas illud Ecclesiam significat : quatuor lineæ, quibus dependebat, quatuor partes orbis terrarum, per quas tenditur Ecclesia catholica, quæ ubique diffusa est. Quicumque ergo voluerit in partem ire, et ab universo conscindi, non pertinet ad quatuor linearum sacramentum. Si autem ad visionem Petri non pertinet, nec ad claves quæ datæ sunt Petro. A quatuor enim ventis dicit Deus congregari sanctos suos in fine¹ : quia nunc per omnes istos quatuor cardines fides evangelica dilatatur. Animalia ergo illa, Gentes sunt. Omnes enim Gentes quæ immundæ erant, in erroribus et superstitionibus et concupiscentiis suis, antequam veniret Christus, illo adveniente donatis sibi peccatis mundæ sunt factæ. Unde jam post remissionem peccatorum, quare non recipiantur in corpus Christi, quod est Ecclesia Dei, cujus personam Petrus gestabat?

VII. Petrus enim in multis locis Scripturarum apparet quod personam gestet Ecclesiæ; maxime illo in loco ubi dictum est : « Tibi trado claves regni cœlorum. Quæcumque ligaveris in terra, erunt ligata et in cœlo; et quæcumque solveris in terra, erunt soluta et in cœlo². » Numquid istas claves Petrus accepit, et Paulus non accepit? Petrus accepit, et Joannes et Jacobus non accepit, et cæteri Apostoli? Aut non sunt istæ in Ecclesia claves, ubi peccata quotidie dimittuntur? Sed quoniam in significatione personam Petrus gestabat Ecclesiæ, quod illi uni datum est, Ecclesiæ datum est. Ergo Petrus fi-

¹ Matth. xxiv, 31. — ² Id. xvi, 19.

guram gestabat Ecclesiæ, Ecclesia corpus est Christi. Recipiat igitur jam mundatas Gentes, quibus peccata donata sunt; unde miserat ad illum Cornelius gentilis homo¹, et qui cum illo gentiles erant. Hujus elemosynæ acceptæ mundaverant eum ad quemdam modum : restabat ut tanquam cibus mundus incorporaretur Ecclesiæ, hoc est corpori Domini. Petrus autem trepidabat tradere Gentibus Evangelium : quia illi qui crederant ex circumcissione, prohibebant Apostolos tradere incircumcisis christianam fidem; et dicebant non eos debere accedere ad participationem Evangelii, nisi suscepissent circumcissionem, quæ tradita erat patribus eorum.

VIII. Vas ergo illud dubitationem istam sustulit : et ideo post illam visionem admonitus est ab Spiritu sancto, ut descenderet et iret cum eis qui venerant a Cornelio, et perrexit. Cornelius enim et qui cum illo erant, tanquam ex illis animalibus habebantur, quæ in vase fuerant demonstrata : quos tamen jam mundaverat Deus, quia elemosynas eorum inde acceptaverat. Occidendi ergo erant et manducandi, id est, ut interficeretur in eis vita præterita, qua non noverant Christum; et transirent in corpus ejus, tanquam in novam vitam societatis Ecclesiæ. Nam et ipse Petrus cum ad eos venisset, commemoravit breviter quid sibi in illa visione monstratum sit. Ait enim : « Et vos scitis, quam illicitum sit viro Judæo conjugari, aut accedere ad alienigenam; sed mihi Deus ostendit, neminem communem aut immundum hominem dicere². » Quod utique tunc ostendit Deus, cum vox illa sonuit, « Quæ Deus mundavit, tu ne immunda dixeris³. » Et postea veniens ad fratres in Jerosolymam, cum quidam tumultuarentur, quod Gentibus Evangelium

¹ Act. x. — ² Ibid, 28. — ³ Ibid, 15.

traderetur, reprimens eorum commotionem, etiam ipsum visum commemoravit⁴: quod nisi ad eandem intelligentiam pertineret, commemorandum non esset.

IX. Fortassis quærat etiam illud, quare linteum erat, in quo erant illa animalia. Non utique sine causa. Novimus enim, quod linteum tinea non consumit, quæ vestes alias corrumpit. Excludat unusquisque de corde suo corruptiones malarum concupiscentiarum, atque ita incorruptibiliter firmetur in fide, ut pravis cogitationibus tanquam tineis non penetretur, si vult ad sacramentum illius linteï pertinere, quo figuratur Ecclesia.

X. Quare ter de cælo submissum est? Quia ipsæ omnes Gentes, quæ pertinent ad quatuor partes orbis terræ, qua disseminatur Ecclesia, quam significabant quatuor lineæ, quibus vas illud connectebatur, in nomine Trinitatis baptizantur. In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, credentes innovantur, ut pertineant ad societatem communionemque sanctorum. Quatuor ergo lineæ et tria submissio, etiam duodenarium Apostolorum numerum ostendit: tanquam ternis per quatuor deputatis. Quater enim tria, duodecim fiunt. Satis, ut arbitror, de ista visione tractatum est.

XI. Alia quæstio a nobis dilata erat, quare Dominus in ipso sermone quem in monte habuit, dixit Discipulis suis, « Luceant opera vestra coram hominibus, ut videant bona facta vestra, et glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est². » Et paulo post in eo ipso sermone ait, « Cavete facere justitiam vestram coram hominibus, ut videamini ab eis. » Et, « Sit eleemosyna tua in abscondito, et Pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi³. » Fluctuat plerumque operator inter hæc duo præcepta⁴,

¹ Act. xi. — ² Matth. v, 16. — ³ Id. vi, 1-4. — ⁴ Vide supra Serm. 47, n. 13, et Serm. 54, n. 1.

et cui obtemperet nescit: quando utique Domino vult obtemperare, qui utrumque præcepit. Quomodo lucebunt opera nostra coram hominibus, ut videant bona facta nostra; et quomodo rursus erit eleemosyna nostra in abscondito? Si hoc observare voluero, in illud offendo: si illud observavero, hinc pecco. Ergo uterque Scripturæ locus ita temperandus est, ut ostendantur divina præcepta adversa sibi esse non posse. Nam ista quæ videtur pugna in verbis, pacem intellectoris inquirat. Habeat quisque cum Dei verbo in corde concordiam, et Scripturæ nulla discordia est.

XII. Propone ergo hominem eleemosynam facientem, sic ut omnino nesciat aliquis, si fieri potest, nec ille cui datur; ut ejus etiam oculos vitans ponat potius quod inveniat, quam porrigat quod accipiat. Quid potest facere amplius, ut abscondat eleemosynam suam? Iste utique incurrit in illam sententiam, et non facit quod Dominus ait: « Luceant opera vestra coram hominibus, ut videant bona facta vestra. » Nemo videt facta ejus bona, non invitat ad imitandum. Erunt cæteri steriles, quantum in ipso est, dum putant a nemine fieri quod præcepit Deus, si hoc homines agant, ut non videantur bona opera eorum: cum major misericordia in eum fiat, cui proponitur bonæ imitationis exemplum, quam cui porrigitur reficiendi corporis alimentum. Propone alterum eleemosynas suas apud populum ventilantem atque jactantem, nihil aliud in eis quam velle laudari: luceant opera ejus coram hominibus. Videtis quia non offendit in illud præceptum: sed offendit in alterum dicentis Domini: « Sit eleemosyna tua in abscondito. » Talis qui fuerit, etiam pigrescit, si existant aliqui impii, qui forte reprehendant quod facit. Pendet ex lingua laudantium: similis est autem virginibus, quæ non portant oleum secum.

Nostis enim quinque virgines stultas, quæ oleum secum non portaverunt; alias autem sapientes, quæ oleum secum portaverunt. Omnium lampades lucebant: sed aliæ non habebant secum unde illam pascerent lucem, et ab eis quæ habebant ita distinguebantur, ut illæ stultæ, illæ sapientes dicerentur¹. Quid est ergo, ferre oleum secum, nisi habere conscientiam placendi Deo de bonis operibus, et non ibi finem gaudii sui ponere, si homines laudent, qui conscientiam videre non possunt? Quia facit enim, potest videre homo: quo autem animo faciat, Deus videt.

XIII. Proponamus ergo aliquem præceptum utrumque servantem, utrique obedientem. Porrigit panem esurienti, et porrigit coram illis quos vult facere imitatores suos; imitatus etiam Apostolum dicentem: « Imitatores » mei estote, sicut et ego Christi². » Porrigit ergo pauperi panem, manifestus in opere, devotus in corde. Utrum laudem suam ibi quærat, an gloriam Dei, nullus hominum videt, nullus hominum judicat: sed tamen illi qui studio benevolo ad imitandum parati sunt, quod bonum fieri vident, etiam pio animo fieri credunt; et laudant Deum, cujus præcepto et dono talia fieri vident. Apparet ergo opus ejus, ut videant homines, et glorificent Patrem, qui in cœlis est: ipse autem effectus ejus in corde est, ut sit eleemosyna ejus in abscondito, et Pater qui videt in abscondito, reddat ei. Servavit iste modum quem debuit, nullius præcepti contemptor, sed utriusque perfectior. Cavet enim, ne fieret justitia ejus coram hominibus, id est, ne ibi haberet finem, ut ab hominibus laudaretur; quando non se ipsum, sed Deum voluit in opere suo bono laudari. Ea vero voluntas quia intus est in ipsa conscientia, facta est eleemosyna illa in abscondito, ut

¹ Matth. xxv. — ² 1 Cor. iv, 16, et xi, 1.

ille retribuatur, cui nihil absconditur. Quis enim potest cor suum hominibus demonstrare cum facit, ut ostendat qua intentione animi faciat?

XIV. Nam et ipsa verba, fratres, satis perpense a Domino dicta sunt. Attendite quomodo dicat: « Cavete facere » justitiam vestram coram hominibus, ut videamini, inquit, » ab eis. » Si ibi posuit finem, ubi dixit: « Ut videamini » ab eis, » iste finis est reprehensibilis atque culpabilis, usque ad hominum laudem velle benefacere, nihil amplius inde quærere. Quisquis ergo ideo tantum facit, ut videatur ab hominibus, reprehenditur a Domino in ista sententia. Illic vero ubi jubet videri bona facta nostra, non ibi finem posuit, ut tantummodo homines hominem videant, et hominem laudent: sed transit ad gloriam Dei, ut usque ad illam perducatur operantis intentio. « Lu- » ceant, inquit, opera vestra coram hominibus, ut vi- » deant bona facta vestra: » sed non hoc debes quærere. Quid ergo? Addit et dicit: « Et glorificent, inquit, Pa- » trem vestrum, qui in cœlis est. » Hoc si quæris, ut glorificetur Deus, noli timere ne videaris ab hominibus. Etiam sic intus est eleemosyna tua in abscondito; ubi solus ille, cujus gloriam quæris, te videt hoc quærere. Unde apostolus Paulus, posteaquam Evangelii persecutor prostratus est, et erectus est prædicator, dicit: « Eram » autem ignotus facie Ecclesiis Judææ, quæ erant in » Christo. Tantum autem audientes erant, quia qui ali- » quando nos persequebatur, nunc evangelizat fidem, » quam aliquando vastabat; et in me, inquit, magnifica- » bant Deum¹. » Non gaudebat quia homo qui acceperat, cognoscebatur; sed quia Deus qui dederat, laudabatur. Ipse enim dixit: « Si adhuc hominibus placerem, Christi » servus non essem². » Et tamen alio loco dicit: « Sicut

¹ Galat. 1, 22-24. — ² Ibid. 10.

» et ego omnibus per omnia placeo. » Et ista similis quæstio est. Sed quid adjungit? « Non quærens, inquit, quod mihi prodest, sed quod multis, ut salvi fiant¹. » Hoc est, quod illo loco ait: « Et in me magnificabant Deum: » quod etiam Dominus dicit: « Ut glorificent Patrem vestrum, qui in coelis est. » Tunc enim salvi fiunt, cum in operibus quæ fieri per homines vident, eum glorificent, a quo hæc homines acceperunt.

XV. Restant duæ quæstiones: sed vereor ne oneri sim jam fastidientibus, item timeo ne fraudem adhuc esurientes. Memini tamen quid solverim, et quid debeam. Restat enim videre, quid sit, « Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua²: » et de dilectione inimici³, cur antiquis videbatur data licentia ut odissent inimicos, quorum nobis imperatur dilectio. Sed quid facio? Si breviter de his disseram, fortassis non ita ut oportet intelligar: si diutius, timeo ne plus gravem vos onere sermonis, quam fructu expositionis sublevem. Sed certe si minus quam satis est, intellexeritis; adhuc me tenete debitorem, ut alio tempore ista plenius disserantur. Tamen nunc non oportet ea sic relinquere, ut omnino nihil inde dicatur. Sinistra est animi cupiditas carnalis, dextera est animi charitas spiritalis. Si ergo cum quisque facit elemosynam, miscet cupiditatem temporalium commodorum, ut in opere illo aliquid tale conquirat; miscet sinistrae conscientiam operibus dexteræ. Si autem simplici charitate et pura coram Deo conscientia homini subvenit, nihil aliud intuens, nisi ut illi placeat qui hæc jubet, nescit sinistra quid faciat dextera.

XVI. De dilectione autem inimici difficiliore est quæstio, nec ea brevitate solvi potest. Sed cum auditis, orate pro nobis: et forte Dominus Deus cito dabit, quod putamus

¹ 1 Cor. x, 33. — ² Matth. vi, 3. — ³ Id. v, 44.

esse difficile. Ex uno enim horreo vivimus; quia in una familia sumus. Quod ergo nos putamus esse valde intus in abdito, forte ipse qui promittit ponit in limine, ut facillime dari possit petentibus. Dilexit inimicos ipse Dominus Christus: pendens enim in cruce ait: « Pater, » ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt¹. » Secutus est ejus exemplum Stephanus, cum lapides in eum jacerentur; et ait: « Domine, ne statuas illis hoc delictum². » Dominum imitatus est servus, ut nemo servorum sit piger, et putet hoc esse factum quod a solo Domino fieri poterat. Si ergo multum est ad nos imitari Dominum, imitemur conservum. Ad eandem quippe gratiam vocati omnes sumus. Quare ergo antiquis dictum est: « Diliges » proximum tuum, et oderis inimicum tuum? » Quia fortassis et ipsis verum dictum est; sed nobis apertius pro temporum distributione, per ejus præsentiam qui videbat quid quibus vel tegendum esset vel aperiendum. Si enim habemus inimicum, quem nunquam diligere jubemur; est autem diabolus: Diliges proximum tuum, hominem; et oderis inimicum tuum, diabolum. Sed quia in ipsis hominibus sæpe existunt inimicitiae in animis eorum, qui per infidelitatem dant locum diabolo, et ejus vasa fiunt, ut operetur in filiis diffidentiae; potest autem fieri, ut relinquat homo malitiam suam, et convertatur ad Dominum; et dum adhuc sævit, dum adhuc persequitur, diligendus est, et orandum pro illo, et bene illi faciendum: ita et primum præceptum implebis, ut diligas proximum tuum hominem, et oderis inimicum tuum diabolum; et secundum, ut diligas inimicos tuos homines, et ores pro eis qui te persequuntur.

XVII. Nisi forte putas non orasse Christianos illo tempore pro Saulo persecutore Christianorum. Fortassis ad

¹ Luc. xxiii, 34. — ² Act. vii, 59.

ejus conversionem vox illa Stephani martyris exaudita est. In illo enim persecutorum ejus numero fuit, et lapidantium vestimenta servavit. Idem etiam ad Timotheum scribens ait : « Obsecro primum omnium fieri deprecationes, adhortationes, interpellationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt, uti quietam et tranquillam vitam agamus¹. » Jubebat ergo orari pro regibus : et tunc reges persequebantur Ecclesias. Sed quas tunc pro se orantes persequebantur, nunc pro se exauditas defendunt.

XVIII. Vis ergo et illud antiquorum custodire præceptum? Dilige proximum tuum, hoc est, omnem hominem. Ex duobus enim primis parentibus omnes nati, omnes utique proximi sumus. Certe enim ipse Dominus Jesus Christus qui diligi præcipit inimicos, in duobus illis præceptis totam Legem et Prophetas pendere testatus est : « Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, » et ex tota anima tua, et ex tota mente tua; et diliges proximum tuum tanquam te ipsum². » Nihil ibi præcepit de dilectione inimici. Non ergo totum hæc duo præcepta continent? Absit. Quia cum dicit : « Diliges proximum tuum, » ibi sunt omnes homines, etiamsi fuerint inimici : quia etiam secundum spiritalem propinquitatem nescis quid tibi sit in præscientia Dei homo, qui tibi ad tempus videtur inimicus. Quia enim patientia Dei ad poenitentiam eum adducit, fortassis cognoscet et sequetur ducentem. Si enim Deus ipse qui novit qui sint in peccatis perseveraturi, qui relicturi justitiam et irrevocabiliter ad iniquitatem lapsuri, tamen facit solem suum oriri super bonos et malos, et pluit super justos et injustos³, invitans utique ad poenitentiam per patientiam, ut qui ne-

¹ 1 Tim. II, 1, 2. — ² Matth. XXII, 37. — ³ Id. v, 45.

glexerint ejus bonitatem, experiantur in fine severitatem; quanta sollicitudine placabilem oportet esse hominem, ne forte nesciens qualis futurus sit, cum præsentibus ejus inimicitias attenderit, oderit eum cum quo in æterna felicitate regnabit? Imple ergo præceptum primum, Dilige proximum tuum, omnem hominem; et oderis inimicum tuum, diabolum. Imple et secundum, Dilige inimicos tuos, sed homines : ora pro eis qui te perseguuntur, sed pro hominibus : bene fac eis qui te oderunt, sed hominibus.

XIX. « Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, » potum da illi : hoc enim faciens carbonem ignis congeres super caput ejus¹. » Et hic quæstio est. Quomodo enim quisque diligit, quem vult ardere carbonibus? Sed si intelligatur, nulla contentio est. De illis enim vastatoribus carbonibus dicitur, qui dantur homini adversus linguam subdolum². Cum enim quisque benefecerit inimico, et non victus malo ejus, vicerit in bono malum, plerumque illum inimicitiarum suarum poenitebit, et irascetur sibi, quod tam bonum hominem læserit. Ipsa vero ustio, poenitentia est, quæ tanquam carbonem ignis inimicitias ejus malitiasque consumit.

SERMO CL³.

De verbis Actuum Apost. XVII. *Quidam autem Epicurei et Stoici philosophi disserebant cum eo, etc.*

I. ADVERTIT nobiscum Charitas Vestra, cum legeretur liber Actuum Apostolorum, Paulum locutum esse Athe-

¹ Rom. VI, 20. — ² Psal. CXIX, 4. — ³ Habitus Carthagini.